

Bireyselleşen Batı Değerleri -3-

Çok daha yaygın ve çok daha zor tanımlanabilen ve bu yüzden de daha tehlikeli olan bir zihniyete işaret etmek istiyorum. Bu zihniyetten etkilenenlerin bu konuda tam bir bilinçsizlik içinde olmaları tehlikeyi daha da büyütmektedir. İnsan kendisinin dindar olduğunu içtenlikle düşündüğü halde aslında hiç de dindar olmayabilir ve hatta “gelenekçiyim dediği halde gerçek geleneksel anlayışı oluşturan şeyin ne olduğu hakkında en küçük bir fikri bile olmayabilir. Çağımıza özgü zihnî karışıklığın belirtilerinden birini görmek mümkündür. Değindiğimiz zihniyet öncelikle dinin bir kenarda tutularak, hayatın geri kalan kesimi üzerinde hiçbir gerçek etkisi, olmayan, sanki ondan bir tür su geçirmez perde ile ayrılmış gibi duran bir şey haline getirilip, deyim yerindeyse, “asgarîye indirgenmesi” anlamına gelmektedir.

Herkes bu alanda kendisine ne kadar küçük bir pay düşerse o kadar hoşnut olmaktadır. Bugün düşünme ve yaşama tarzı “dindar olmayan” çağdaşlarından dikkati çekecek kadar farklı pek çok Katolik olduğu söylenebilir mi? Bu da öğretiyi bakımından tam bir bilgisizlik ve öğretiyeye ilişkin her şeye karşı tam bir ilgisizlik sonucudur. Bu durumda olan birçok insan için din sadece bir gösteri, -bir alışkanlık değilse bile- bir görenek meselesidir ve bunlar dinle ilgili konuları anlamak için bir çaba göstermekten titizlikle kaçınırlar. Hatta öyle ki, bazıları için “anlama”nın hiçbir faydası yoktur, bazılarının göre de ortada “anlaşılacak” bir şey yoktur. Eğer insanın din konusunda gerçek bir anlayışı olsa, ona yaşamındaki diğer arasında böylesine önemsiz bir yer vermekle yetinebilir miydi? Böylece öğretiyi unutulmuş veya bir hiç düzeyine düşürülmüştür. Bu da insanı anlamlı bir biçimde Protestanların tavrına yaklaştırmaktadır, çünkü onların tavrı da her türden “entelektüalite”ye karşı çıkan aynı modern eğilimlerin bir sonucudur. İşin en üzücü yanı herkesçe paylaşılan öğretinin de bu zihniyete karşı çıkacak yerde kendini ona uydurmakla bu zihniyete destek olmasıdır. Sürekli ahlâktan söz edilmekte ve anlaşılamayacağı bahanesiyle öğretiyeye binde bir değinilmektedir. Yine de araşıra öğretilen hâlâ söz edilecek olsa bile, sonuç hemen her zaman gelenek düşmanlarıyla “dindışı” bir temelde geleneği tartışma konusu yaparak onu dayanaksız bırakmak olmaktadır. Bu da kaçınılmaz olarak en haksız inkârlara yol açmaktadır. Bazı insanların kendilerini modern “eleştiricilik”ten kaynaklanan sözde buluşları az veya çok hesaba katmak zorunda hissetmelerinin nedeni budur. Oysa meseleye bir başka açıdan bakarak bunların sığığını göstermekten daha kolay bir şey olamaz. Bu şartlar altında katıksız geleneksel anlayışın ne kadar canlılığını gerçekten koruyabilirdi ki?

Bireyciliğin dinî alandaki belirtilerini incelerken asıl konumuzdan biraz uzaklaşmış olmamız büsbütün faydasız da değil. Çünkü bu alandaki tehlike ilk bakışta sanıldığından daha büyük ve daha yaygındır, her alanda tartışma havasını doğuran hep bireycilik olmuştur. Çağdaşlarımıza bazı şeylerin yapıları gereği tartışılmayacağını anlatmak çok zordur. Çağdaş insan kendisini gerçeğe yükseltmeye çalışacak yerde, onu kendi düzeyine indirgemeye kalkışmaktadır. Bu da, hiç şüphesiz, bu kadar çok insanın kendilerine “geleneksel bilimlerden ve hatta katıksız metafizikten söz edildiği zaman neden sadece “dindışı bilim”den veya “felsefe”den söz edildiğini sandıklarım açıklamaktadır. Aklî düzlem aşkın bir düzlem olmadığından, (daha yüksek bir ilkeye bağlı olmadığı sürece) bir meselenin lehinde veya aleyhinde geçerli olabilecek tezler her zaman kolayca bulunabileceğinden, bireysel görüş çerçevesinde tartışma her zaman mümkündür. Hatta birçok durumda, hiçbir çözüme varmaksızın tartışmayı sonsuza kadar sürdürebilirsiniz. Nitekim modern felsefenin hemen hemen tamamı işte böyle, iki tarafa da çekilebilecek, kaypak önermelerden oluşmaktadır. Tartışma, genellikle sanıldığı gibi bu sorunları açıklığa kavuşturmak şöyle dursun, onları daha da belirsizleştirmese bile çevrelerinde dönüp durur. Tartışmaların en yaygın sonucu da tarafların karşılarındakini ikna etmeye çalışırken eskisinden daha ateşli bir biçimde kendi görüşlerine sarılmaları ve eskisinden daha bağnaz bir tutumla kendi görüşlerine kapanmalarıdır. Tartışmayı doğuran gerçek dürtü gerçeğin bilgisine ulaşmak değil, her ne pahasına olursa olsun haklı çıkmak veya en azından başkalarını değilse bile kendini haklı olduğuna inandırmaktır. Bu başarılmadığı zaman, günümüz Batı zihniyetinin en belirgin özelliklerinden olan “misyonerlik” tutkusu yüzünden daha büyük bir acı doğmaktadır. Kelimenin en gelişigüzel ve en yalın anlamıyla bireycilik kendisini bazen daha açık bir biçimde ortaya koymaktadır: Bir insanın eserini, (sanki bu iki şey böyle birbirine bağlanabilirmiş gibi) onun özel hayatının ışığında yargılayanlar böyle değil midir? “Büyük adamların hayatındaki en küçük olaylara bile böylesine ilgi duyulmasının ve onların her yaptıklarının bir tür “psikoz-fizyoloji”yle açıklanabileceğinin sanılmasının nedeni -ayrıntı saplantısıyla birlikte- işte bu eğilimdir. Çağdaş zihniyetin gerçek niteliğini kavramak isteyenler için bu çok anlamlıdır.

Kelimenin hukukta taşıdığı anlamda “savunmacı” bir tavrın söz konusu olduğunu açıkça görmemiz gerekir. Bu tavrın gerçekte avukatların savunmasını simgeleyen “apology” kelimesinden türetilmiş bir terimle tanımlanması ve İngilizce gibi bir dilde “özür” anlamına gelmeye başlaması boşuna değildir. Bu yüzden, “münazara ilmi”ne aşırı derecede önem

verilmesi, dinî anlayışın gerilemesinin apaçık bir işaretidir, Münazara ilmi”nin gerek yöntem gerekse bakış açısı olarak bütünüyle “dindışı” “tartışma”lara dönüşmesiyle bu zaaf daha da belirginleşmiştir. Bu tartışmalarda din, felsefi bilimsel veya sözde- bilimsel kuramların en belirsiz ve en varsayımsal olanlarıyla aynı kefeye konmakta ve “uzlaştırmacı” görünmek kaygısıyla, en azından bir ölçüye kadar, dini ortadan kaldırmak için uydurulmuş kavramlar benimsenmektedir. Böyle davranan insanlar temsil ettiklerini sandıkları öğretinin gerçek niteliği konusunda ne kadar bilgisiz olduklarını da yine kendileri kanıtlamış olmaktadır. Bir geleneksel öğreti adına konuşmak yetkisine sahip olanların “dindışı” çevrelerle tartışması veya polemige bulaşması gerekmez. Onların işi sadece, anlayabilecek kişilere öğretiyi olduğu gibi açıklamak ve aynı zamanda, ortaya çıkan “yanlış”ın üzerine gerçek bilgiyi tutarak onu düzeltmektir. Onların görevi tartışmak ve öğretiyi tartışa, tartışa başkalarıyla uzlaştırmak değil, içlerinde duydukları ilkelere dayanarak doğruyu yanlıştan ayırıp söylemektir. Tartışma, eylem alanında yani bireysel ve geçici alanda geçerlidir. “Hareketsiz hareket ettirici” kendisi harekete bulaşmadan hareketi doğurur ve yönlendirir. Bilgi eylemi aydınlatır, ama bunu onun dalgalanmalarına, değişmelerine katılmaksızın yapar. “Manevî”, “geçiciyi onunla karışmaksızın güder. Böylece her şey evrensel sıralamada kendisine biçilen sırayı alır, her şey yerli yerindedir. Ama modern dünyada gerçek bir “sıralama” kavramına rastlamak mümkün mü? Ne insanlar ne de nesnelere artık normal olarak “olmaları gereken yer” de değil. İnsanlar artık ne manevî düzlemde etkin bir “otorite” ne de geçici düzlemde meşru bir güç tanıyorlar. “Dindışı” çevreler dinî konuları, bunların niteliğini hatta özünü tartışabilme yetkisini kendi kendilerine veriyorlar. Bu, aşağıdakinin kendinden üstün olanı yargılamasından, bilgisizliğin kendi yetersizliklerini Hikmet’e de yamamaya yeltenmesinden, yanlışın doğruya baskın çıkmasından, beşerin kendini kutsallaştırmasından, bireyin kendini her şeyin ölçüsü sayıp evrene tümüyle kendi sınırlı ve yetersiz aklının ürünü olan yasalarla hükmetmeye kalkışmasından başka nedir ki? İncil, “Lânet olsun size, kör güdücüler” diyor. Gerçekten de bugün, insan her yerde, kendileri de kör olduğu halde başka körleri güden bu kör güdücülerini görüyor. Bunlar, eğer zamanında önüne geçilmezse, kendilerini izleyenleri hep birlikte helâk olacakları bir uçuruma sürükleyecekler.

3 Makalede dile getirdiğimiz bireyselleşen batı değerlerini analiz ederken aynı zamanda batı istilası İslam coğrafyasında tüm asli varlığımız olan inançlarımız, değerlerimiz, kavramlarımız ve kültür ile geleneklerimizden bizleri birinci aşamada uzaklaştırmak, ikinci aşamada sahip oldukları yüksek teknoloji, kapital güç ve kültürel ihraç ürünleri olan sinema, müzik, sosyal paylaşım siteleri ile her türlü sanat alanı ve eğitim sistemlerimizi dizayn ederek bizleri inanç, değer, kavram, kültür ve geleneklerde kendilerine entegre etmek son aşama ise, tüm değer,

kavram, inanç, kültür ve geleneklerimizde batı değerlerine asimile olmamız tehlikesine karşı bir uyarı niteliği taşımaktadır. Bireyselleşen toplumlar sahip oldukları tüm manevi ve insani değerlerini kaybetmeye mahkûmdur.